

Коротко про
ООН

Коротко про ООН, 2005 рік – v.9h-i (Arial, DPI/2393)

Коротко про ООН

ПРИМІТКА РЕДАКТОРА

Інформація станом на лютий 2005 року, якщо не вказано інше

Опубліковано Департаментом громадської інформації

Організації Об'єднаних Націй

Нью Йорк, NY 10017

www.un.org

Сектор з питань інформаційних послуг та редагування

Кімната S-900F – Факс: (212) 963-1334

Не всім відомо...

Більшість з нас чули про діяльність Організації Об'єднаних Націй, пов'язану з підтримкою миру або наданням гуманітарної допомоги. Проте далеко не завжди і не так добре відомо про багато інших аспектів її діяльності, які впливають на наше життя. У даній брошурі подається короткий опис Організації Об'єднаних Націй – як вона влаштована і чим вона займається, – для того, щоб показати, як її діяльність допомагає поліпшити життя всіх народів світу.

Організація Об'єднаних Націй є центром вирішення проблем, з якими стикається все людство. Ця діяльність здійснюється спільними зусиллями більше 30 пов'язаних з нею організацій, що складають систему Організації Об'єднаних Націй. День за днем Організація Об'єднаних Націй і інші організації її системи ведуть роботу зі сприяння дотриманню прав людини, охороні навколишнього середовища, боротьбі з хворобами і скороченню масштабів бідності. Установи Організації Об'єднаних Націй розробляють норми і правила безпечного й ефективного повітряного сполучення та сприяють вдосконаленню телекомунікацій і захисту інтересів споживачів. Організація Об'єднаних Націй є ініціатором міжнародних кампаній щодо боротьби з обігом наркотиків і тероризмом. Діючи у всіх регіонах миру, Організація Об'єднаних Націй і її установи надають допомогу біженцям, імплементують (реалізують) програми з питань розмінування, допомагають збільшити обсяг виробництва продуктів харчування та відіграють провідну роль в боротьбі зі СНІДом.

У вересні 2005 року члени Організації Об'єднаних Націй зберуться в Нью-Йорку для того, щоб відсвяткувати шістдесяті річницю всесвітнього органу і прийняти рішення з метою втілення в життя колективного бачення, яке знайшло своє відображення в прийнятій у вересні 2000 року Декларації тисячоліття. Тоді держави-члени, представлені на найвищому рівні, включаючи 147 керівників держав і урядів, поставили цілі, що піддаються кількісній оцінці, в кожній сфері діяльності Організації Об'єднаних Націй. І тепер міжнародне співтовариство знову збирається на другий самміт високого рівня, з тим щоб забезпечити досягнення цих цілей. В зв'язку з цим Генеральний секретар презентував рекомендації щодо здійснення змін, направлених на вирішення реальних завдань. У документі «При більшій свободі» міститься заклик до вжиття конкретних заходів в таких сферах, як розвиток, безпека і права людини, а також з метою перебудови міжнародних установ, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, для того, щоб ефективніше вирішувати ці першочергові завдання. (Повний текст доповіді можна знайти в Інтернеті за адресою: www.un.org/largerfreedom).

*Центральні установи ООН в Нью-Йорку, де збираються представники 191 країни для вироблення консенсусу із глобальних проблем.
(Фото ООН)*

У документі «При більшій свободі» міститься заклик до вжиття конкретних заходів в таких сферах, як розвиток, безпека і права людини, а також з метою перебудови міжнародних установ, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, для того, щоб ефективніше вирішувати ці першочергові завдання. (Повний текст доповіді можна знайти в Інтернеті за адресою: www.un.org/largerfreedom).

Як функціонує Організація Об'єднаних Націй

Організація Об'єднаних Націй була створена 24 жовтня 1945 року 51 країною, які були сповнені рішучості зберегти мир за допомогою розвитку міжнародної співпраці й забезпечення колективної безпеки. На сьогоднішній день членами Організації Об'єднаних Націй є 191 країна, тобто майже всі країни світу.

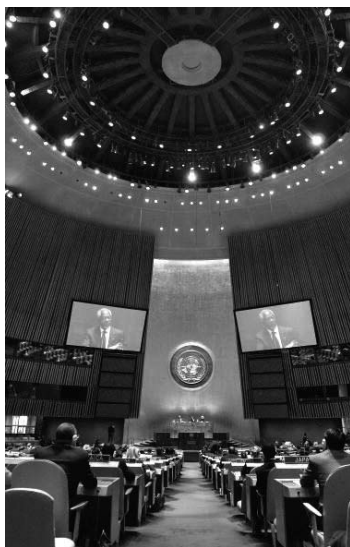
Коли держави стають членами Організації Об'єднаних Націй, вони приймають зобов'язання, викладені в Статуті Організації Об'єднаних Націй, що є міжнародним договором, в якому висвітлені основні принципи міжнародних відносин. Згідно Статуту, в своїй діяльності Організація Об'єднаних Націй переслідує чотири мети: підтримувати міжнародний мир і безпеку, розвивати дружні стосунки між націями, здійснювати міжнародну співпрацю щодо розв'язання міжнародних проблем і заохочення поваги до прав людини, а також бути центром для узгодження дій націй в досягненні цих загальних цілей.

Організація Об'єднаних Націй не є всесвітнім урядом і не ухвалює законів. Проте вона надає засоби, які допомагають врегулювати міжнародні конфлікти і розробляти політику щодо питань, які стосуються всіх нас. У Організації Об'єднаних Націй всі держави-члени – великі і малі, багаті і бідні, такі, що дотримуються різних політичних поглядів і соціальних систем, – мають право висловити свою думку і взяти участь в голосуванні в рамках цього процесу.

У Організації Об'єднаних Націй є шість головних органів. П'ять з них – Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна і Соціальна Рада, Рада з Опіки і Секретаріат – розташовані в Центральних будівлях Організації Об'єднаних Націй в Нью-Йорку. Шостий орган – Міжнародний Суд – знаходиться в Гаазі, Нідерланди.

Генеральна асамблея

Всі держави-члени Організації Об'єднаних Націй представлені в Генеральній Асамблеї – «всесвітньому парламенті», який збирається на чергові і спеціальні сесії для розгляду нагальних проблем людства. Кожна держава-член має один голос. Рішення по

*Засідання Генеральної Асамблеї.
(Фото ООН/Ескіндер Дебебе)*

таких ключових питань як підтримка миру і безпеки, прийом нових членів і затвердження бюджету Організації Об'єднаних Націй, ухвалюються більшістю в дві третини голосів. Рішення з інших питань ухвалюються простою більшістю голосів. Останніми роками робляться особливі зусилля, направлені на те, щоб рішення Асамблеї ухвалювалися на основі консенсусу, а не офіційного голосування. Асамблея не може нав'язувати державам свої рішення, проте її рекомендації мають важливе значення, оскільки є відображенням світової громадської думки і є моральним імперативом міжнародного співтовариства.

Під час основної частини своєї сесії 2004 року Асамблея розглянула більше 150 різних питань, включаючи реформу Організації Об'єднаних Націй, відновлення поваги до верховенства права, потреби малих острівних держав, що розвиваються, зміни клімату і відповідні небезпеки гуманітарного характеру, а також участь всіх держав в світовій системі торгівлі. Вона розглянула ситуацію в багатьох різних країнах і регіонах, зокрема в Іраку і в районі Дарфур в Судані.

Центральним питанням роботи ювілейної шістдесятої сесії Асамблеї в 2005 році буде проведення світовими лідерами п'ятирічного огляду здійснення прийнятої в 2000 році Декларації тисячоліття, включаючи заходи щодо цілої низки рекомендацій, представлених Генеральним секретарем з метою скорочення масштабів бідності, усунення загроз щодо безпеки, недопущення порушень прав людини, а також затвердження серйозних реформ, направлених на покращення роботи Організації Об'єднаних Націй.

Чергові щорічні сесії Асамблеї проводяться в період з вересня по грудень. При необхідності Асамблея може продовжити свою роботу на відновленій сесії або проводити спеціальні чи надзвичайні сесії з питань, що викликають особливе занепокоєння. Роботу Асамблеї також здійснюють її шість головних комітетів, інші допоміжні органи і Секретаріат Організації Об'єднаних Націй.

Рада Безпеки

Згідно Статуту Організації Об'єднаних Націй, Рада Безпеки безпосередньо відповідальна за підтримку миру і безпеки в усьому світі. Вона може бути скликана у будь-який час у разі виникненні загрози миру. Статут зобов'язав всі держави-члени виконувати вирішення Ради.

Рада складається з 15 членів. П'ять з них – Китай, Російська Федерація, Сполучене Королівство, Сполучені Штати і Франція – є постійними членами. Інші 10 членів Ради обираються Генеральною Асамблеєю на дворічний термін. Держави-члени продовжують обговорювати питання про зміну членського складу Ради і методи роботи, задля того, щоб забезпечити відображення сучасних політичних та економічних реалій.

Рішення Ради вважаються прийнятими, коли за них проголосували дев'ять її членів. За винятком голосування з процедурних питань, рішення не може бути прийняте, якщо хто-небудь з постійних членів Ради проголосує проти, тобто використає своє право вето.

При розгляді питань щодо виникнення загрози миру Рада спочатку розглядає шляхи мирного врегулювання суперечки. Вона може виробити принципи врегулювання або виступити в ролі посередника. В разі розв'язування бойових дій Рада вживає заходів задля припинення вогню. Вона може також направити миротворчу місію, для того, щоб допомогти сторонам зберегти перемир'я або забезпечити роз'єднання протилежних сил.

Рада може вживати заходи щодо забезпечення виконання прийнятих нею рішень. Вона може вводити економічні санкції або встановлювати ембарго на постачання зброї. В окремих випадках для забезпечення виконання прийнятих нею рішень, Рада уповноважувала держави-члени використовувати «всі необхідні засоби», включаючи спільні військові дії.

Рада також представляє Генеральній Асамблеї рекомендації щодо кандидатури на посаду Генерального секретаря та щодо прийому в Організацію Об'єднаних Націй нових членів.

Рада з соціально-економічних питань

Діючи під загальним керівництвом Генеральної Асамблеї, Рада з соціально-економічних питань координує діяльність Організації Об'єднаних Націй і установ її системи в економічній і соціальній сферах. Будучи головним форумом для обговорення міжнародних економічних і соціальних проблем й вироблення рекомендацій щодо політики в цих сферах, Рада відіграє важливу роль у зміцненні міжнародної співпраці з метою розвитку. Вона також проводить консультації з неурядовими організаціями (НУО), підтримуючи тим самим життєво важливий зв'язок між Організацією Об'єднаних Націй і громадянським суспільством.

До складу Ради входять 54 члени, які обираються Генеральною Асамблеєю на три роки. Протягом року Рада періодично проводить засідання, збираючись в липні на свою основну сесію, в ході якої на засіданні високого рівня обговорюються найважливіші економічні, соціальні та гуманітарні питання.

Рада Безпеки організувала близько 60 миротворчих операцій. На цій фотографії військовослужбовці сил, розміщених на Кіпрі, допомагають вантажити гуманітарну допомогу для жертв руйнівного цунамі, події в 2004 році в Південній Азії. (Фото ВСООНК/Альдо Енрікес)

Допоміжні органи Ради регулярно проводять свої засідання і звітують перед нею. Наприклад, Комісія з прав людини здійснює контроль за дотриманням прав людини у всіх країнах світу. Інші органи займаються питаннями соціального розвитку, становища жінок, попередження злочинності, боротьби з наркоманією і сталого розвитку. П'ять регіональних комісій сприяють економічному розвитку і співпраці в своїх регіонах.

Рада з Опіки

Рада з Опіки була створена для забезпечення міжнародного спостереження за 11 підопічними територіями, що знаходилися під управлінням семи держав-членів, а також для забезпечення того, щоб їх уряди докладали необхідних зусиль для підготовки цих територій до самоуправління або незалежності. До 1994 року всі підопічні території перейшли до самоуправління чи стали незалежними як самостійні держави чи приєдналися до сусідніх незалежних держав. Останньою перейшла до самоуправління підопічна територія Тихоокеанські острови (Палау), що знаходилася під юрисдикцією Сполучених Штатів і стала 185-ою державою-членом Організації Об'єднаних Націй.

Оскільки робота Ради з Опіки завершена, до її складу в даний час входять п'ять постійних членів Ради Безпеки. В її правила процедури були внесені відповідні зміни, щоб вона могла проводити свої засідання лише в тих випадках, коли того можуть вимагати обставини.

Міжнародний Суд

Міжнародний Суд – відомий також, як Всесвітній Суд – є головним судовим органом Організації Об'єднаних Націй. Його 15 суддів обираються Генеральною Асамблеєю і Радою Безпеки, які проводять голосування незалежно і одночасно. Міжнародний Суд займається врегулюванням суперечок між державами на основі добровільної участі зацікавлених держав. Якщо держава погоджується взяти участь в судовому процесі, то вона зобов'язана підкоритися рішенням Суду. Суд також займається підготовкою консультативних висновків для Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ.

Секретаріат

Секретаріат проводить оперативну та адміністративну роботу Організації Об'єднаних Націй відповідно до вказівок Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки та інших органів. Його очолює Генеральний секретар, який забезпечує загальне адміністративне керівництво.

Секретаріат складається з департаментів і управлінь, де працює близько 7500 чоловік, посади яких фінансуються за рахунок регулярного бюджету і які представляють 170 країн світу. Окрім Центральних установ Організації Об'єднаних Націй, розташованих в Нью-Йорку, існують відділення Організації Об'єднаних Націй в Женеві, Відні й Найробі та інші місця служби.

Система Організації Об'єднаних Націй

Міжнародний валютний фонд, Світовий банк і 13 інших незалежних організацій, які називаються «спеціалізованими установами», пов'язані з Організацією Об'єднаних Націй за допомогою відповідних угод про співпрацю. Ці установи, включаючи Світову організацію охорони здоров'я і Міжнародну організацію цивільної авіації, є самостійними органами, створеними на основі міжурядових угод. На них покладено широкий діапазон міжнародних функцій в економічній, соціальній та культурній сферах, а також у сфері освіти, охорони здоров'я й інших. Деякі з них, наприклад Міжнародна організація праці і Світовий поштовий союз, старші за Організацію Об'єднаних Націй.

Крім того, ціла низка управлінь, програм і фондів Організації Об'єднаних Націй – таких, як Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ), Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) і Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), – займається поліпшенням соціального та економічного становища людей у всіх регіонах світу. Вони підзвітні Генеральній Асамблеї або Раді з Соціально-економічних питань

Всі ці організації мають свої власні органи управління, бюджети і секретаріати. Разом з Організацією Об'єднаних Націй вони складають єдину сім'ю, або систему Організації Об'єднаних Націй. Спільними зусиллями вони проводять технічне сприяння і надають практичну допомогу в інших формах практично у всіх економічних і соціальних сферах.

Генеральний секретар Кофі Аннан проводить брифінг для журналістів в ході поїздки по районах, що постраждали від цунамі 2004 року. Генеральний секретар є провідним миротворцем в світі і головним адміністративним співробітником Організації Об'єднаних Націй. (Фото ООН/Еван Шнайдер)

Що робить ООН для забезпечення миру

Одним із головних завдань Організації Об'єднаних Націй є підтримка миру у всьому світі. Згідно Статуту, держави-члени вирішують свої міжнародні спори мирними шляхами і утримуються від погроз силою або її застосування проти інших держав.

Впродовж багатьох років Організація Об'єднаних Націй відігравала важливу роль щодо сприяння запобіганню міжнародним кризам та врегулювання тривалих конфліктів. Вона здійснювала комплексні операції, пов'язані зі встановленням та підтримкою миру й наданням гуманітарної допомоги. Їй також доводилося запобігати назріваючим конфліктам. В постконфліктних ситуаціях вона все частіше докладає зусиль, направлених на усунення першопричин війни й створення основ для міцного миру.

Організація Об'єднаних Націй добилася вражаючих результатів. Так, їй вдалося зняти гостроту Карибської кризи в 1962 році та кризи на Близькому Сході в 1973 році. У 1988 році зусилля Організації Об'єднаних Націй щодо мирного врегулювання дозволили припинити ірано-іракську війну, а наступного року завдяки переговорам, що проводилися під егідою Організації Об'єднаних Націй, радянські війська були виведені з Афганістану. У 90-і роки Організація Об'єднаних Націй сприяла відновленню суверенітету Кувейту й відіграла важливу роль в припиненні громадянських воєн в Гватемалі, Камбоджі, Мозамбіку, Сальвадорі і щодо врегулювання або запобігання конфліктам в інших країн.

Сьогодні, як і в 1962 році, коли в Раді Безпеки обговорювалася кубинська ракетна криза, Організація Об'єднаних Націй забезпечує засоби для вирішення суперечок мирним шляхом. (Фото ООН)

Коли у вересні 1999 року кампанія насильства, розгорнута після проведеного голосування щодо питання про самовизначення, змусила близько

200 000 східнотиморців покинути свої будинки, Організація Об'єднаних Націй санкціонувала направлення міжнародних сил безпеки, які допомогли відновити порядок. Пізніше Тимчасова адміністрація Організації Об'єднаних Націй почала здійснювати діяльність щодо спостереження за переходом цієї території до незалежності 20 травня 2002 року як держави Тимор-Лесото. А коли 11 вересня 2001 року терористи скоїли напад на Сполучені Штати Америки, Рада Безпеки негайно відреагувала, ухваливши широкую за своїм обхватом резолюцію, яка зобов'язала держави забезпечити, щоб будь-хто, хто бере участь у фінансуванні, плануванні, підготовці, здійсненні або підтримці терористичних актів, постав перед правосуддям.

Роззброєння

Найважливішими завданнями Організації Об'єднаних Націй є припинення розповсюдження зброї, а також скорочення та ліквідація, зрештою, всіх запасів зброї масового знищення. Організація Об'єднаних Націй служить постійним форумом для проведення переговорів щодо роззброєння, розробляючи рекомендації і виступаючи ініціатором досліджень в даній сфері. Вона підтримує багатосторонні переговори, що ведуться в рамках Конференції із роззброєння і інших міжнародних органів. В результаті цих переговорів було укладено такі міжнародні угоди, як Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1968 рік), Договір про повну заборону ядерних випробувань (1996 рік) і договори про створення зон, вільних від ядерної зброї.

Було укладено і інші договори, які забороняють розробку, виробництво і накопичення запасів хімічної (1992 рік) і бактеріологічної (1972 рік) зброї, забороняють розміщення ядерної зброї на дні морів і океанів (1971 рік) і в космічному просторі (1967 рік), а також договори, що забороняють або обмежують інші категорії озброєнь. До лютого 2005 року 144 держави стали учасниками Оттавської конвенції 1997 року про заборону наземних мін. Організація Об'єднаних Націй закликає всі країни приєднатися до цієї конвенції і інших міжнародних договорів, що забороняють використання руйнівних видів зброї. Організація Об'єднаних Націй також підтримує зусилля із запобігання, припинення і викорінювання незаконної торгівлі стрілець-

Миротворці Організації Об'єднаних Націй в Гаїті починають офіційний процес роззброєння місцевих ополченців зі складу колишніх озброєних сил Гаїті на церемонії в штаб-квартирі ополченців в березні 2005 року. (Фото МООНСГ/Софі Парі)

кою зброєю і легкими озброєннями, які використовувалися як головні засоби ведення війни в переважній більшості конфліктів у всьому світі. Реєстр звичайних озброєнь Організації Об'єднаних Націй і система стандартизованої звітності про військові витрати сприяють підвищенню прозорості щодо військових питань.

Міжнародне агентство з атомної енергії, що базується у Відні, діючи на основі системи угод про гарантії, відповідає за забезпечення того, щоб ядерні матеріали та устаткування, призначені для використання в мирних цілях, не використовувалися з військовою метою. А Організація із заборони хімічної зброї, що знаходиться в Гаазі, займається збором інформації щодо хімічних об'єктів усіх країн світу й регулярно проводить інспекції з метою забезпечення контролю за дотриманням Конвенції з хімічної зброї.

Миротворство

Завдяки своїй миротворчій діяльності Організація Об'єднаних Націй, використовуючи дипломатичні механізми, допомагає протидіяти сторонам прийти до згоди. Рада Безпеки в рамках своїх зусиль з підтримки міжнародного миру і безпеки може рекомендувати шляхи запобігання конфлікту і відновлення або забезпечення миру, наприклад за допомогою переговорів чи звернення до Міжнародного Суду.

Організація Об'єднаних Націй здійснює спостереження за процесом виборів в Бурунді. На цій фотографії місцеві сільські жителі беруть участь в голосуванні в ході національного референдуму з перехідного етапу, що проводився в лютому 2005 року. (Фото ПРООН)

Важливу роль в миротворчій діяльності відіграє Генеральний секретар. Він може доводити до відома Ради Безпеки будь-які питання, які, на його думку, створюють загрозу міжнародному миру і безпеці, використовувати «добрі послуги» для виконання посередницьких функцій або займатися «тихою дипломатією», діючи за кулісами самостійно або через спеціальних посланців. Генеральний секретар займається також «превентивною дипломатією», спрямованою на врегулювання суперечок щодо загострення ситуації.

Побудова миру

Організація Об'єднаних Націй все активніше займається діяльністю, направленою на усунення корінних причин конфліктів.

Одним з ключових елементів побудови миру є допомога з метою розвитку. У співпраці з іншими організаціями системи, країнами-донорами, урядами приймаючих країн і неурядовими організаціями Організація Об'єднаних Націй надає підтримку розвитку управління, направленою на благо всього суспільства, встановленню правопорядку, проведенню виборів і дотриманню прав людини в країнах, що долають наслідки конфліктів. В той же час Організація Об'єднаних Націй допомагає цим країнам відновлювати адміністративні структури, системи охорони здоров'я й освіти та інші елементи соціальної інфраструктури, зруйновані в наслідок війни.

Деякі види цієї діяльності, такі, як спостереження за проведенням виборів у Намібії в 1989 році, програми розмінування в Мозамбіку і підготовка співробітників цивільної поліції в Гаїті, здійснювалися в рамках операцій Організації Об'єднаних Націй з підтримки миру, при цьому окремі аспекти цієї діяльності можуть продовжуватися і після згортання миротворчої операції. Інші види діяльності здійснюються на прохання урядів, як, наприклад, в Гвінеї-Бісау, де функціонує Відділення Організації Об'єднаних Націй з підтримки побудови миру.

Підтримання миру

В рамках своїх зусиль з підтримки миру та міжнародної безпеки Рада Безпеки розпочинає операції Організації Об'єднаних Націй щодо підтримки миру і визначає рамки повноважень і мандат. Більшість таких операцій припускає участь військовослужбовців, які стежать за дотриманням режиму припинення вогню або створюють буферну зону, доки за столом переговорів ведуться пошуки довгострокових рішень. У інших операціях можуть брати участь цивільні поліцейські або інші цивільні фахівці, які допомагають організувати вибори або здійснювати

Миротворці Організації Об'єднаних Націй, не зважаючи на небезпеку, прямують туди, де вони потрібні.

(Фото ОНЮБ/Мартін Перре)

нагляд над дотримання прав людини. У ряді випадків операції направлені на забезпечення контролю за дотриманням мирних угод і здійснюються у взаємодії з миротворчими контингентами регіональних організацій.

Операції з підтримки миру можуть продовжуватися від декількох місяців до декількох років. Наприклад, операція Організації Об'єднаних Націй, розгорнена вздовж лінії припинення вогню між Індією і Пакистаном в штаті Джамму і Кашмір, існує з 1949 року, а на Кіпрі миротворці Організації Об'єднаних Націй знаходяться з 1964 року. З іншого боку, для проведення в 1994 році операції в смузі Аозу між Лівією і Чад Організації Об'єднаних Націй знадобилося трохи більше місяця.

З моменту розгортання в 1948 році найпершої миротворчої місії Організації Об'єднаних Націй, майже 130 країн добровільно надали в розпорядження Організації близько 1 мільйона військовослужбовців, співробітників правоохоронних органів і цивільних осіб. Разом з тисячами цивільних фахівців вони брали участь приблизно в 60 операціях з підтримки миру. За станом на лютий 2005 року 103 країни надали рекордну кількість особового складу - 67 000 чоловік.

Діяльність Організації Об'єднаних Націй щодо забезпечення миру

У Африці

Впродовж багатьох років зусилля Організації Об'єднаних Націй із забезпечення миру здійснювалися в самих різних формах, включаючи тривалу кампанію з боротьби проти апартеїду в Південній Африці, активну підтримку процесу переходу Намібії до незалежності, ряд місій з надання підтримки у проведенні виборів і близько 23 операцій з підтримки миру. Найостанніші операції були розгорнені в Ліберії (2003 рік), Кот-д'Івуарі і Бурунді (2004 рік), а недавно створена Місія Організації Об'єднаних Націй в Судані (березень 2005 року).

Звісно, Організація Об'єднаних Націй вже діяла в Судані, прагнучи врегулювати ситуацію, яку Координатор з питань надзвичайної допомоги Організації Об'єднаних

Після тридцятидневного перебування в центрі харчування Організації Об'єднаних Націй в регіоні Дарфур в Судані в липні 2004 року стан здоров'я дівчинки Фатіми істотно покращав. (Фото УВКБ/К. Маккінсі)

Націй назвав найгострішою гуманітарною кризою в світі, викликаною не стихійним лихом. Світові гуманітарні організації, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, неурядові організації і систему організацій Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, вже відправили на місце 9000 працівників з надання допомоги, причому близько 1000 з них були набрані на міжнародній основі. У березні 2005 року, вживаючи заходи у зв'язку з повідомленнями про масові порушення прав людини, Рада Безпеки передала питання про ситуацію, що існує в регіоні Дарфур в Судані з 1 липня 2002 року, на розгляд Прокуророві Міжнародного кримінального суду.

Організація Об'єднаних Націй доклала також активних дипломатичних зусиль задля відновлення миру в районі Великих озер і надає допомогу в підготовці до проведення референдуму з питань щодо майбутнього Західної Сахари. Що стосується інших країн Африки, то польові місії Організації Об'єднаних Націй продовжують свою діяльність з побудови миру в Гвінеї-Бісау, Сомалі, Центральнафриканській Республіці і в Західноафриканському регіоні.

У Азіатсько-тихоокеанському регіоні

З 2002 року Місія Організації Об'єднаних Націй з питань сприяння Афганістану працює з метою сприяння національному примиренню і виконання завдань, покладених на Організацію Об'єднаних Націй Боннською угодою 2001 року, включаючи такі сфери, як права людини, верховенство права і забезпечення рівності статей, а також організації всієї діяльності Організації Об'єднаних Націй з надання гуманітарної і надзвичайної допомоги, відновленню і реконструкції в Афганістані в координації з урядом цієї країни.

МООНСА здійснює весь комплекс заходів Організації Об'єднаних Націй в Афганістані, включаючи діяльність 16 установ Організації Об'єднаних Націй, і працює в тісному контакті зі своїми партнерами в уряді Афганістану і з національними й міжнародними неурядовими організаціями (НУО).

Після того, як миротворча місія в Таджикистані завершила в 2000 році свою роботу, було відкрито відділення Організації Об'єднаних Націй з метою забезпечення політичних рамок і керівництва щодо різних заходів, пов'язаних з побудовою миру. Військові спостерігачі Організації Об'єднаних Націй продовжували стежити за лінією припинення вогню між Індією і Пакистаном в штаті Джамму і Кашмір.

У Східному Тиморі переговори між Індією і Португалією під егідою Організації Об'єднаних Націй завершилися в травні 1999 року ухваленням угоди, яка відкрила шлях до проведення всенародного опитування з питання щодо статусу цієї території. Під спостереженням Організації Об'єднаних Націй завдяки реєстрації осіб, які повинні були взяти участь в опитуванні, в серпні

1999 року вдалося провести голосування, в ході якого 78 відсотків жителів Східного Тимору висловилися за незалежність, і в результаті 20 травня 2002 року було створено незалежну державу Тимор-Лесото. Місія Організації Об'єднаних Націй з підтримки в Східному Тиморі (МООНПСТ) залишається в країні для надання допомоги в створенні основних адміністративних структур, включаючи систему здійснення правосуддя і правоохоронні органи й, одночасно, сприяє підтримці стабільності та безпеки.

Організація Об'єднаних Націй допомогла також уряду Папуа-Нової Гвінеї і бугенвільським сторонам досягти повної угоди, що охоплює питання автономії, проведення референдуму і утилізації зброї.

У Європі

Миротворчі сили Організації Об'єднаних Націй на Кіпрі продовжують здійснювати спостереження за лініями припинення вогню, підтримують порядок в буферній зоні і здійснюють гуманітарну діяльність на цьому розчленованому острові. Їх присутність створює сприятливі умови для дипломатичних зусиль Генерального секретаря і його спеціальних радників, направлених на стимулювання переговорів і досягнення всеосяжного врегулювання.

*Медична бригада у складі Місії Організації Об'єднаних Націй в Грузії в травні 2004 року надає першу допомогу юному жителеві Галі.
(Фото МООНГ/Жюстіна Мельникевіч)*

Організація Об'єднаних Націй наполегливо добивається врегулювання конфлікту в колишній Югославії, надаючи при цьому надзвичайну гуманітарну допомогу мільйонам людей. З 1992 по 1995 рік миротворці Організації Об'єднаних Націй допомогли відновити мир і безпеку в Хорватії, сприяли захисту цивільного населення в Боснії і Герцеговині і сприяли забезпеченню того, щоб колишня югославська Республіка Македонія не була втягнута у війну. Після укладення Дейтонсько-Паризьких мирних угод в 1995 році, чотири місії Організації Об'єднаних Націй сприяли забезпеченню миру в цьому регіоні.

В даний час Місія Організації Об'єднаних Націй у справах тимчасової адміністрації в Косово (МООНК) продовжує працювати разом з населенням Косово з метою створення нормально функціонуючого, демократичного суспільства, що має у своєму розпорядженні значну автономію. МООНК,

створена в 1999 році після припинення нальотів авіації НАТО і виведення югославських збройних сил, допомагає об'єднати під егідою Організації Об'єднаних Націй зусилля Європейського союзу, Організації із безпеки і співробітництва в Європі й самої Організації Об'єднаних Націй.

В Абхазії (Грузія) разом з виконанням місією військових спостерігачів Організації Об'єднаних Націй свого миротворчого мандата продовжували робитися дипломатичні зусилля з метою забезпечення повного врегулювання грузино-абхазького конфлікту.

На Американському континенті

Миротворча діяльність Організації Об'єднаних Націй і її зусилля з підтримки миру зіграли свою роль у врегулюванні затяжних конфліктів в Центральній Америці. У 1989 році в Нікарагуа завдяки миротворчим зусиллям була забезпечена добровільна демобілізація сил руху опору, учасники якого здали свою зброю Організації Об'єднаних Націй. У 1990 році місія Організації Об'єднаних Націй спостерігала за виборами в Нікарагуа – це були перші вибори, що проходили під спостереженням Організації Об'єднаних Націй, в незалежній країні.

*Співробітники цивільної поліції Організації Об'єднаних Націй роздають іграшки хворим дітям в лікарні Св. Даміана в Гаїті.
(МООНСГ/Софі Пари)*

У Сальвадорі мирні переговори за посередництва Генерального секретаря поклали край бойовим діям, що продовжувався 12 років, і місія Організації Об'єднаних Націй з підтримки миру забезпечила перевірку виконання всіх угод. А в Гватемалі організовані за сприяння Організації Об'єднаних Націй переговори зупинили 35-річну громадянську війну.

Після від'їзду з Гаїті 29 лютого 2004 року президента Жуана-Бертрана Арієтида Рада Безпеки, у відповідь на прохання тимчасового президента Гаїті, санкціонує негайне розгортання багатонаціональних сил для підтримки мирного і конституційного процесу в країні в умовах безпеки і стабільності. Пізніше Рада заснувала місію Організації Об'єднаних Націй зі стабілізації в Гаїті, яка в червні 2004 року перейняла на себе обов'язки багатонаціональних сил. Місія Організації Об'єднаних Націй працювала над створенням умов для проведення виборів в 2005 році і передачі влади вибраному президентові 7 лютого 2006 року.

На Близькому Сході

Впродовж майже шести десятиліть, протягом яких п'ять разів спалахували повномасштабні війни, Організація Об'єднаних Націй приділяє найпильнішу увагу арабо-ізраїльському конфлікту. Організація Об'єднаних Націй виробила принципи встановлення справедливого і міцного миру, викладені, зокрема, в двох базових резолюціях Ради Безпеки – 242 (1967) і 338 (1973), – які залишаються основою для всеосяжного врегулювання.

Організація Об'єднаних Націй підтримувала і інші ініціативи, направлені на врегулювання лежачих в основі конфлікту політичних проблем, і направляла в цей регіон ряд миротворчих місій. Перша група військових спостерігачів Організації Об'єднаних Націй, створена в 1948 році, зберігає свою присутність в регіоні і сьогодні. Тут же в 1956 році під час суецької кризи були створені перші сили Організації Об'єднаних Націй задля підтримки миру. В даний час в регіоні розгорнено дві місії з підтримки миру. Одна з них, створена в 1974 році, контролює зону роз'єднання між ізраїльськими і сірійськими військами на Голанських висотах. Інша, створена в 1978 році, сприяє підтриманню стабільності в південній частині Лівану, а в 2000 році здійснила перевірку ізраїльських сил з даного району.

На дипломатичному фронті Організація Об'єднаних Націй як член «четвірки», в яку входять Організація Об'єднаних Націй, Сполучені Штати, Європейський союз і Російська Федерація, бере активну участь в заходах, направлених на досягнення рішення шляхом переговорів. У 2003 році обидві сторони прийняли «дорожню карту», яка була представлена «четвіркою» і може уможливити остаточне рішення щодо існування двох держав, але вона ще не виконана. Тим часом Організація Об'єднаних Націй за допомогою вживання заходів, що приймаються Радою Безпеки та іншими органами, а також Генеральним секретарем і його Спеціальним координатором з близькосхідного мирного процесу, продовжує сприяти мирному врегулюванню ситуації.

У Іраку після найбільш активного етапу війни в цьому регіоні Рада Безпеки 14 серпня 2003 року заснувала Місію Організації Об'єднаних Націй зі сприяння Іраку (МООНСІ). Її мета полягала в координації гуманітарної допомоги і допомоги щодо відновлення, а також в сприянні політичним процесам, направленим на формування міжнародно-визнаного суверенного уряду Іраку. Через декілька днів, 19 серпня, штаб-квартира Організації Об'єднаних Націй в Багдаді піддалася терористичному нападу, в результаті якого 22 людини загинули, у тому числі і глава місії Сержіу Віейра ді Меллу, а більше 150 чоловік отримали поранення.

Після цього нападу Генеральний секретар вивів велику частку міжнародного персоналу Організації Об'єднаних Націй, розміщеного в Багдаді, залишивши там лише невелику групу для надання найнеобхіднішої гуманітарної допомоги. Проте Організація Об'єднаних Націй продовжує надавати допомогу як в самому Іраку, так і з-за кордону, включаючи постачання продовольства, водопостачання і медико-санітарне обслуговування на всій території країни, використовуючи при цьому головним чином своїх співробітників з числа іракських громадян.

Закінчення окупації і офіційне відновлення суверенітету Іраку 28 червня 2004 року ознаменувало новий етап в перехідному процесі Іраку, який привів до проведення прямих виборів 30 січня 2005 року. За підтримки МООНСІ, Спеціального представника Генерального секретаря і Відділу Організації Об'єднаних Націй з надання допомоги в проведенні виборів і не дивлячись на постійну загрозу насильства, жителі Іраку почали реалізовувати свої політичні права. Сформована в результаті цього процесу Перехідна національна асамблея підготує проект постійної конституції, який буде представлений народу в ході загальнонаціонального референдуму пізніше цього року.

Що ООН робить заради справедливості, дотримання прав людини і міжнародного права

Завдяки зусиллям Організації Об'єднаних Націй урядами укладено безліч багатосторонніх угод, які роблять світ безпечнішим і здоровішим, перспективнішим і справедливішим для всіх нас. Розробка цього всеохоплюючої сукупності норм міжнародного права, включаючи стандарти в області прав людини, є суттєвим досягненням Організації Об'єднаних Націй.

Права людини

У Загальній декларації прав людини, прийнятою Генеральною Асамблеєю в 1948 році, проголошені основні права і свободи, якими володіють всі чоловіки і жінки, зокрема право на життя, свободу і громадянство, право на свободу думки, совісті і релігії, право на працю, освіту, право на їжу і житло і право на участь в управлінні.

Юридично обов'язковий характер цим правам додають два міжна-

родні пакти, учасниками яких є більшість держав. Один пакт присвячений економічним, соціальним і культурним правам, інший - цивільним і політичним правам. Разом з Декларацією вони складають Міжнародний білль про права людини.

Декларація заклала фундамент для підготовки приблизно 80 конвенцій і декларацій з прав людини, включаючи два міжнародні пакти; конвенції про ліквідацію расової дискримінації і дискримінації відносно жінок; конвенції про права дитини, проти тортур і інших жорстоких або принижуючих гідність видів звернення і покарання, про статус біженців і попередження злочину геноциду і покарання за нього; і декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин, праві на розвиток і правах осіб, що займаються захистом прав людини.

Зараз, коли нормотворча діяльність близька до завершення, Організація Об'єднаних Націй в своїх зусиллях в області прав людини переносить акцент на практичне здійснення встановлених норм. Верховний комісар з прав людини, що координує правозахисну діяльність системи Організації

Співробітники цивільної поліції Організації Об'єднаних Націй роздають іграшки хворим дітям в лікарні Св. Даміана в Гаїті. (МООНСГ/Софі Парі)

Об'єднаних Націй, співробітничав з урядами з метою забезпечити ефективніше дотримання ними прав людини, досягаючи запобігання порушенням, і тісно взаємодіє з правозахисними механізмами Організації Об'єднаних Націй. Комісія Організації Об'єднаних Націй з прав людини, що є міжурядовим органом, проводить відкриті засідання з метою розгляду питань щодо дотримання прав людини державами, ухвалення нових стандартів

Цивільні співробітники Організації Об'єднаних Націй здійснюють підготовку поліцейських в Ліберії, де місія Організації Об'єднаних Націй приділяє особливу увагу захисту прав людини. (Фото МООНЛ)

і сприяння дотриманню прав людини по всьому світу. Комісія також призначає незалежних експертів – «спеціальних доповідачів» – для представлення доповідей про конкретні порушення прав людини або для вивчення положення в сфері прав людини в окремих країнах.

Органи Організації Об'єднаних Націй з прав людини сприяють ранньому попередженню і запобіганню конфліктам, а також зусиллям, направленим на усунення справжніх причин конфліктів. Ряд Місій Організації Об'єднаних Націй з підтримки миру має в своєму складі компонент з прав людини. В цілому, заходи Організації Об'єднаних Націй в сфері прав людини здійснюються в даний час на місцях в 30 країнах і територіях. Вони допомагають укріпити національний потенціал правозахисної діяльності в законодавчій, адміністративній і освітній сферах, передбачають розслідування повідомлень про порушення і полегшують урядам вживання заходів з виправлення становища ту разі необхідності.

Заохочення поваги прав людини займає все більш помітне місце в зусиллях Організації Об'єднаних Націй зі сприяння розвитку. Зокрема, здійснення права на розвиток розглядається як один з елементів динамічного процесу, який поєднує в собі здійснення цивільних, культурних, економічних, політичних і соціальних прав й сприяє підвищенню добробуту всіх членів суспільства. Ключем до реалізації права на розвиток є викорінювання бідності – це одна з основних цілей Організації Об'єднаних Націй.

Міжнародне право

Статут Організації Об'єднаних Націй ставить перед Організацією Об'єднаних Націй конкретне завдання заохочувати прогресивний розвиток міжнародного права і його кодифікування. Більше 500 конвенцій, договорів і норм, що

є результатом цієї роботи, забезпечують основу для зміцнення міжнародного миру і безпеки та сприяння соціально-економічному розвитку. Держави, що ратифікували ці конвенції, юридично зобов'язані їх виконувати.

Комісія міжнародного права готує проекти документів з міжнародно-правової тематики, які можуть потім включатися в конвенції і відкриватися для ратифікації державами. Деякі з цих конвенцій складають основу правових норм, що регламентують стосунки між державами, наприклад Конвенція про дипломатичні стосунки і Конвенція, регулююча види використання міжнародних водотоків.

Комісія Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі розробляє правила і керівні принципи з метою узгодження і сприяння виробленню правових норм в сфері міжнародної торгівлі. Організація Об'єднаних Націй є також ініціатором розробки норм міжнародного екологічного права. Такі угоди, як Конвенція про боротьбу із спустинюванням, Конвенція про охорону озонового шару і Конвенція про трансграничне перевезення небезпечних відходів, знаходяться під наглядом Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища.

16 лютого 2005 року набрав чинності Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1992 року, в якому обговорюється проблема глобального потепління. Він вимагає від промислово розвинених країн протягом п'ятирічного періоду з 2008 по 2012 рік скоротити свої сумарні викиди шести основних парникових газів нижче за ті рівні, що існували в 1990 році. До моменту вступу Протоколу в дію, його ратифікували 140 країн.

Конвенція з морського права направлена на забезпечення всім країнам рівного доступу до багатств Світового океану, його захист від забруднення і сприяння свободі судноплавства й досліджень. Конвенція про боротьбу проти незаконного обороту наркотичних засобів є ключовим міжнародно-правовим інструментом в боротьбі проти незаконного обороту наркотиків.

Організація Об'єднаних Націй залишається в центрі міжнародних зусиль зі створення правової основи для боротьби з тероризмом. Під егідою Організації Об'єднаних Націй було розроблено більше десятка глобальних конвенцій з цього питання, включаючи Конвенцію про боротьбу із захопленням заручників 1979 року, Конвенцію про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997 року і Конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року; крім того, продовжується робота над всеохоплюючим договором про боротьбу з тероризмом.

У 2001 році, після того, як 11 вересня в Сполучених Штатах були здійснені терористичні напади, Рада Безпеки, керуючись положеннями Статуту Організації Об'єднаних Націй про примусові дії, ухвалила широкую за своїм обсягом резолюцію про боротьбу з тероризмом. Вона містить положення про припинення фінансування тероризму, встановленні кримінальної відповідальності за збір коштів з цією метою і негайному блокуванні фінансових активів терористів. Рада закликала держави прискорити обмін інформацією про пересування терористів і ухвалила, що держави повинні надавати одна одній усестороннє сприяння у зв'язку з кримінальними розслідуваннями або кримінальним переслідуванням, які мають відношення до терористичних актів.

Покласти край безкарності

Масові порушення норм гуманітарного права під час бойових дій в колишній Югославії підштовхнули Раду Безпеки в 1993 році до створення міжнародного трибуналу для судового переслідування осіб, обвинувачених в скоєнні військових злочинів в ході цього конфлікту. У 1994 році Рада створила ще один трибунал – для розгляду справ, пов'язаних із звинуваченнями в геноциді в Руанді. Ці трибунали визнали ряд обвинувачуваних винними і засудили їх до тюремного терміну. У 1998 році Трибунал в Руанді виніс перший в історії вердикт міжнародної судової інстанції у справі, що стосується злочину геноциду, а також перший в історії вирок за цей злочин.

Одна з ключових цілей Організації Об'єднаних Націй – створення міжнародного механізму для встановлення відповідальності в разі масових порушень прав людини – була реалізована в 1998 році, коли уряди погодилися заснувати Міжнародний кримінальний суд. Суд має в своєму розпорядженні засоби для покарання винних в геноциді і скоєнні інших злочинів проти людства. Проголосувавши за створення Суду, міжнародне співтовариство ясно дало зрозуміти, що ті, хто творить лиходійства, не зможуть більш розраховувати на безкарність, сподіваючись ухилитися від покарання. 1 липня 2002 року набрав чинності Статут Суду. У березні 2005 року, приймаючи заходи у зв'язку з повідомленнями про масові порушення прав людини, Рада Безпеки передала питання про ситуацію в регіоні Дарфур в Судані на розгляд Прокуророві Суду.

Організація Об'єднаних Націй внесла також свій внесок до розробки ряду конвенцій в сфері міжнародного гуманітарного права, таких, як Конвенція проти геноциду 1948 року і Конвенція про негуманну зброю 1980 року (про заборону видів зброї, які наносять надмірні пошкодження або мають невибіркову дію).

Інші заходи щодо забезпечення справедливості і рівноправ'я

У 1945 році в несамокерованих територіях проживало 750 мільйонів чоловік. Сьогодні це число скоротилося до трохи більше 1 мільйона, що значною мірою сталося завдяки вирішальній ролі Організації Об'єднаних Націй в заохоченні сподівань народів залежних територій і наданні допомоги в справі швидкого отримання ними незалежності. Починаючи з 1960 року, коли Генеральна Асамблея прийняла Декларацію про надання незалежності колоніальним країнам і народам, близько 60 колишніх колоніальних територій отримали незалежність і вступили в Організацію Об'єднаних Націй як її повноправні члени.

Завдяки кампанії, що проводилася під егідою Організації Об'єднаних Націй впродовж більше 30 років, вдалося покінчити з системою расової сегрегації в Південній Африці, яка була відома як апартеїд. У 1994 році у присутності місії спостерігачів Організації Об'єднаних Націй пройшли перші в цій країні вибори, відкриті для представників всіх рас.

З моменту свого створення Організація Об'єднаних Націй виступає за основоположну рівність всіх народів і проти расизму у всіх його формах. За рішенням Генеральної Асамблеї в 2001 році на Усесвітній конференції було розглянуто методи боротьби проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії й нетерпимості.

Що ООН робить для надання гуманітарної допомоги

Гуманітарні катастрофи можуть статися в будь-якому місці і у будь-який час. Якою б не була їх причина – повінь, засуха, землетрус або конфлікт, – вони завжди призводять до загибелі людей, переміщення населення, втрати громадами здатності своїми силами забезпечувати своє існування і приносять величезні страждання.

Надзвичайна допомога

В умовах таких катастроф організації системи Організації Об'єднаних Націй постачають жертвам – в більшості своїй дітям, жінкам і літнім людям – продовольство і медикаменти, дають їм притулок і забезпечують матеріально-технічну підтримку.

Для покриття витрат, пов'язаних з наданням цієї допомоги нужденним, Організація Об'єднаних Націй мобілізувала у міжнародних донорів мільярди доларів. Тільки у 2003 році Управління з координації гуманітарної діяльності виступило з 22 міжустановчими закликами, зібравши близько 3,4 млрд. дол. США для надання допомоги 67,8 мільйона чоловік в 22 країнах і регіонах. Управління очолює Координатор надзвичайної допомоги Організації Об'єднаних Націй, який обіймає також посаду заступника Генерального секретаря із гуманітарних питань.

У зв'язку з наданням гуманітарної допомоги Організації Об'єднаних Націй доводиться долати серйозні проблеми матеріально-технічного постачання і забезпечення безпеки на місцях. Гуманітарному персоналу не дають доступу до тих, що мають потребу, а сторони конфліктів умисне завдають ударів по мирних жителях і працівниках, які займаються наданням допомоги. За період з 1992 року у складі гуманітарних операцій загинули близько 220 цивільних співробітників Організації Об'єднаних Націй. Протягом року, що закінчився 30 червня 2004 року, було здійснено більше 120 нападів на співробітників Організації Об'єднаних Націй, включаючи 10 випадків зґвалтувань і сексуального насильства, а також 139 випадків домагань. Було

*Біженці, що повертаються з Пакистану до Афганістану, відновлюють за сприяння УВКБ свої будинки.
(Фото УВКБ/Н. Берінг)*

здійснено сім нападів із застосуванням насильства на комплекси і конвої Організації Об'єднаних Націй і 52 насильницьких вторгнення на територію комплексів Організації Об'єднаних Націй. Прагнучи запобігти порушенням прав людини в умовах розвинутої кризи, Верховний комісар Організації Об'єднаних Націй з прав людини відіграє все більш активну роль в діяльності, що розгортається Організацією Об'єднаних Націй у зв'язку з надзвичайними ситуаціями.

Організація Об'єднаних Націй координує свої дії з врегулювання гуманітарних криз через комітет, об'єднуючий всі ключові гуманітарні підрозділи і що діє під головуванням Координатора з питань надзвичайної допомоги Організації Об'єднаних Націй. До складу цього комітету входять Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН), Світова продовольча програма (СПП) і Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ). У ньому представлені і інші установи Організації Об'єднаних Націй, а також найбільші неурядові і міжурядові гуманітарні організації, такі, як Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Гуманітарна допомога

Координатор надзвичайної допомоги Організації Об'єднаних Націй відповідає за розробку політики гуманітарної допомоги і залучення уваги до гуманітарних питань, сприяння підвищенню рівня інформованості громадськості, зокрема про наслідки розповсюдження стрілецької зброї або про гуманітарні наслідки санкцій.

Людям, котрі рятуються втечею від війни, переслідувань або порушень прав людини – біженцям і переміщеним особам, – надає допомогу УВКБ. На початку 2004 року у сфері уваги УВКБ знаходилися 17,1 мільйона чоловік приблизно в 120 країнах, зокрема 4,4 мільйона внутрішньо переміщених осіб, причому тільки в одній Колумбії їх було більше 1,2 мільйонів чоловік. Сюди також входило 9,7 мільйона біженців, 1,1 мільйона біженців, що повернулися, і близько 1 мільйона осіб, що шукають притулки.

СПП є найбільшою в світі гуманітарною організацією за поданням надзвичайної продовольчої допомоги. У 2003 році вона надала 6 млн. тонн

Щороку Світова продовольча програма організовує харчування приблизно для 100 000 голодуючих людей, включаючи цю жінку і її сім'ю в Бурунді. (Фото ОНЮБ/Мартін Перре)

продовольчої допомоги 110 мільйонам чоловік в 83 країнах, включаючи 56 мільйонів голодуючих дітей.

Протягом останнього десятиліття 300 000 дітей було завербовано як солдати, і за цей час в ході воєн загинули 2 мільйони дітей, а ще 6 мільйонів отримали важкі поранення або стали інвалідами. Результатом воєн і цивільних безладів стала також поява 13 мільйонів внутрішньо переміщених дітей і 10 мільйонів дітей-біженців, багато хто з яких розлучений зі своїми батьками. ЮНІСЕФ направляє свої зусилля на задоволення їх потреб, забезпечуючи їх продовольством, питною водою, ліками і житлом. Крім того, виходячи з прагнення сприяти захисту дітей в умовах збройних конфліктів і забезпечувати надання їм найнеобхідніших послуг, ЮНІСЕФ розробив концепцію «діти як зона миру» і проголосив «дні мирного життя» і «коридори миру».

Ще один елемент діяльності Організації Об'єднаних Націй в гуманітарній сфері пов'язаний з попередженням стихійних лих і забезпеченням готовності до них. Коли відбуваються стихійні лиха, ПРООН координує роботу з надання надзвичайної допомоги на місцевому рівні, одночасно сприяючи відновленню і довгостроковому розвитку.

У країнах, які протягом тривалого часу піддаються стихійним лихам або відновлюються після конфлікту, гуманітарна допомога все більше розглядається як один з елементів загальних зусиль із забезпечення побудови миру разом з допомогою в сфері розвитку, політичною і фінансовою допомогою.

Мабуть, найдраматичнішим стихійним лихом останніми роками став землетрус, що викликав цунамі, в Індійському океані. Рано вранці в неділю, 26 грудня 2004 року, біля західного узбережжя північної частини Суматри стався сильний землетрус потужністю 9,0 балів за шкалою Ріхтера, яке призвело до виникнення величезних цунамі, що досягали у висоту 10 метрів (33 фути) і рухалися поверхнею Індійського океану зі швидкістю 500 кілометрів (310 миль) на годину. Цунамі обрушилися на прибережні райони в Індії, Індонезії, Шрі-Ланки, Таїланду, Мальдівських островів, М'янми, Сейшельських островів та Сомалі. Було підраховано, що за станом на квітень 2005 року більше 217 000 чоловік загинули, 51 000 зникли без вісті і більше півмільйона чоловік лишилися без притулку.

Жінки-біженці працюють на громадських полях в рамках організованого проекту УВКБ з досягнення самозабезпечення в Об'єднаній Республіці Танзанія. (Фото УВКБ/Л. Тейлор)

Організації системи Організації Об'єднаних Націй почали негайно вживати заходи, прагнучи задовольнити цілу низку гуманітарних потреб, зокрема в таких сферах, як сільське господарство, координація і допоміжне обслуговування, відновлення економіки і інфраструктури, освіта, забезпечення сімей житлом і непродовольчими товарами, харчування, охорона здоров'я, заходи, пов'язані з розмінуванням, захист прав людини і забезпечення верховенства права, безпека і водопостачання і санітарія. З цією метою 5 січня 2005 року був зроблений «екстрений заклик» до мобілізації 977 млн. дол. США для фінансування найважливіших робіт з надання допомоги, здійснюваних приблизно 40 установами Організації Об'єднаних Націй і неурядовими організаціями (НУО). А 1 лютого Генеральний секретар призначив колишнього президента Сполучених Штатів Америки Уільяма Джефферсона Клінтона своїм Спеціальним посланцем в країни, що постраждалих від цунамі.

Завдання Президента Клінтона як Спеціального посланця включає наступне: забезпечувати координацію діяльності з відновлення на політичному рівні; сприяти переходу від надання надзвичайної допомоги до роботи з відновлення і реконструкції; забезпечувати, щоб донори виділяли кошти в рамках погоджених внесків і щоб ці засоби потрапляли в громади, які найбільше їх потребують; отримувати підтримку щодо регіональної діяльності зі створення механізму попередження і пом'якшення наслідків стихійних лих; і сприяти скоординованому й узгодженому створенню в цьому регіоні пропонованої системи раннього попередження.

Палестинські біженці

Роботу з надання допомоги палестинським біженцям з 1949 року веде Близькосхідне агентство Організації Об'єднаних Націй з питань допомоги палестинським біженцям і організації робіт (БАПОР). Сьогодні Агентство надає основні послуги в сфері охорони здоров'я, освіти, надзвичайної допомоги і соціального обслуговування більш ніж 4 мільйонам палестинських біженців в цьому районі і здійснює програми організації діяльності, що приносять доходи. Координатор Організації Об'єднаних Націй здійснює нагляд за всією допомогою в сфері розвитку, що надається по лінії Організації Об'єднаних Націй, палестинському населенню в Газі і на Західному березі.

Що ООН робить заради цілей розвитку

Одне з центральних завдань Організації Об'єднаних Націй полягає в сприянні забезпеченню вищих стандартів життя, повної зайнятості і умов для соціально-економічного прогресу і розвитку. З виконанням цього завдання пов'язано 70 відсотків діяльності системи Організації Об'єднаних Націй. В основі цієї діяльності лежить віра в те, що викорінювання бідності і підвищення рівня добробуту людей на всіх територіях є необхідними кроками на шляху до створення умов для забезпечення міцного миру у всьому світі.

Організація Об'єднаних Націй володіє унікальними перевагами щодо сприяння розвитку. Сфера її діяльності охоплює весь світ, а її всеосяжний мандат передбачає задоволення соціальних, економічних і надзвичайних потреб. Організація Об'єднаних Націй не представляє чий-небудь вузькі національні або комерційні інтереси. У виробленні найважливіших стратегічних рішень беруть участь всі країни – і багаті, і бідні.

Розробка порядку денного

Організація Об'єднаних Націй відіграла вирішальну роль у досягненні міжнародного консенсусу відносно дій щодо розвитку. Починаючи з 1960 року Генеральна Асамблея сприяє визначенню пріоритетів і постановці завдань в рамках цілого ряду десятирічних міжнародних стратегій розвитку. У програмах цих десятиліть, націлених на вирішення конкретних питань, незмінно підкреслюється необхідність досягнення прогресу по всіх напрямках соціально-економічного розвитку. Організація Об'єднаних Націй продовжує роботу за визначенням нових завдань в області розвитку в таких ключових сферах, як забезпечення стійкого розвитку, покращення становища жінок, дотримання прав людини, охорона навколишнього середовища і управління, а також з розробки програм їх виконання.

На Самміті тисячоліття у вересні 2000 року світові лідери затвердили в Декларації тисячоліття комплекс цілей в сфері розвитку, що передбачають викорінювання крайньої бідності і голоду; забезпечення загальної початкової освіти;

Система Організації Об'єднаних Націй давно виступає за раціональне використання життєво важливих водних ресурсів. (Фото ООН)

сприяння рівності статей і розширення прав та можливостей жінок; зниження рівня дитячої смертності; поліпшення положення в області охорони материнства; боротьбу з ВІЛ/СНІДОМ, малярією і іншими хворобами; і забезпечення екологічної стійкості шляхом досягнення до 2015 року низки цільових показників, що піддаються кількісній оцінці. Передбачається, зокрема, скоротити удвічі частку тих, хто має дохід менш одного долара в день; забезпечити загальну початкову освіту; усунути нерівність статей на всіх рівнях освіти; і різко понизити рівень дитячої смертності при поліпшенні становища в сфері охорони материнства.

Генеральна Асамблея приурочила проведення п'ятирічного огляду своєї Декларації тисячоліття, прийнятої в 2000 році, до шістдесятої річниці Організації Об'єднаних Націй в 2005 році.

Допомога з метою розвитку

Система Організації Об'єднаних Націй веде багатосторонню діяльність зі сприяння досягненню соціально-економічних цілей.

Мандати спеціалізованих установ охоплюють практично всі сфери соціально-економічної діяльності. Ці установи надають країнам всього світу технічну допомогу і надають їм практичне сприяння в інших формах. Діючи в співпраці з Організацією Об'єднаних Націй, вони допомагають розробляти політику, визначати керівні принципи, мобілізувати підтримку і залучати кошти. Світовий банк, наприклад, в 2004 фінансовому році надав більш ніж 100 країнам, що розвиваються, більше 20,1 млрд. дол. США у вигляді позик для досягнення цілей розвитку.

Організація Об'єднаних Націй організовує для внутрішньо переміщених дітей в Колумбії консультування з психологічних питань, базову освіту і гаряче харчування. (Фото УВКБ/П. Сміт)

Тісна координація дій між Організацією Об'єднаних Націй і спеціалізованими установами забезпечується через Координаційну раду старших керівників системи Організації Об'єднаних Націй (КРСК), до складу якої входять Генеральний секретар і керівники спеціалізованих установ, фондів і програм, Міжнародного агентства з атомної енергії і Світової організації торгівлі.

Програми і фонди Організації Об'єднаних Націй ведуть свою діяльність під егідою Генеральної Асамблеї і Ради з соціально-економічних питань, виконуючи мандат Організації Об'єднаних Націй в економічній і соціальній

осферах. Задля підвищення ефективності співпраці між цими органами Генеральний секретар заснував в 1997 році Групу Організації Об'єднаних Націй з питань розвитку, до складу якої входять оперативні програми і фонди Організації Об'єднаних Націй.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) – найбільший механізм Організації Об'єднаних Націй з надання субсидій на цілі сталого розвитку людського потенціалу – активно бере участь в реалізації цілей в сфері розвитку, поставлених на Самміті тисячоліття. Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) є провідною організацією системи Організації Об'єднаних Націй, що займається вирішенням в довгостроковій перспективі завдань із забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей. Активно діючи майже в 160 країнах, він в рамках своїх програм приділяє основну увагу питанням імунізації, первинного медико-санітарного обслуговування, харчування і початкової освіти.

Багато інших програм системи Організації Об'єднаних Націй ведуть роботу в інтересах розвитку, співробітничавши з урядами і неурядовими організаціями. Світова продовольча програма (СПП) є найбільшою в світі міжнародною організацією з надання продовольчої допомоги в контексті як програм надзвичайної допомоги, так і програм розвитку. Фонд Організації Об'єднаних Націй в сфері народонаселення (ЮНФПА) є найбільшою міжнародною установою, що надає допомогу в сфері народонаселення. Програма Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП) сприяє впровадженню раціональних методів природокористування, а Програма Організації Об'єднаних Націй щодо населених пунктів (ООН-ХАБІТАТ) надає допомогу людям, житлові умови яких загрожують їх здоров'ю.

Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) сприяє розвитку міжнародної торгівлі, добиваючись підвищення ролі країн, що розвиваються, в світовій економіці. ЮНКТАД співробітничав також зі Світовою організацією торгівлі (СОТ), що є самостійною установою, в сприянні забезпеченню експортних поставок з країн, що розвиваються, через Центр з міжнародної торгівлі.

Об'єднання ресурсів

Організації системи Організації Об'єднаних Націй все більше об'єднують свої зусилля для вирішення складних проблем, що охоплюють всі сфери їх компетенції і неспосильних для будь-якої країни, що діє самостійно.

У рамках роботи Об'єднаної програми Організації Об'єднаних Націй зі питань СНІДу, що має на меті боротьбу з епідемією, від якої в даний час страждає близько 40 мільйонів чоловік у всьому світі, беруть участь фахівці

з восьми установ і програм Організації Об'єднаних Націй. Тільки у 2004 році від СНІДУ померли близько 3 мільйонів чоловік, а кількість ВІЧ-ІНФІКОВАНИХ осіб збільшилася ще на 5 мільйонів.

Глобальний фонд боротьби зі СНІДОМ, туберкульозом і малярією, із закликом щодо створення якого Генеральний секретар в 2001 році, є спільною ініціативою урядів, громадянського суспільства, приватного секто-

Завдяки невинним зусиллям системи Організації Об'єднаних Націй хлопчики і дівчатка в країнах, що розвиваються, в усьому світі мають доступ до освіти. (Фото УВКБ/Н. Берінг)

ра і постраждалих обшин. До 2005 року він зобов'язався виділити близько 3 млрд. дол. США в 128 країнах для підтримки активних заходів, направлених на боротьбу з цими трьома захворюваннями, які щороку забирають життя більше 6 мільйонів чоловік. Спільні ініціативи з розширення обхвату населення імунізацією і створення нових вакцин знайшли підтримку у провідних представників ділових кіл, добродійних фондів, неурядових організацій і урядів, а також у ЮНІСЕФ, ВООЗ і Світового банку.

Глобальний екологічний фонд, котрий управляється ПРООН, ЮНЕП і Світовим банком, має в своєму розпорядженні ресурси у розмірі 4,5 млрд. дол. США. Він надає країнам, що розвиваються, допомогу в здійсненні їх програм в сфері охорони навколишнього середовища. Крім того, система Організації Об'єднаних Націй здійснює тісну взаємодію з Новим партнерством в інтересах розвитку Африки (НЕПАД) – ініціативою Африканського союзу, яка служить основою для міжнародної підтримки розвитку Африки.

Спеціалізовані установи

Самостійні організації, пов'язані з Організацією Об'єднаних Націй спеціальними угодами:

СМО (Світова метеорологічна організація)

Заохочує наукові дослідження, пов'язані з вивченням атмосфери Землі і кліматичних змін, і сприяє усесвітньому обміну метеорологічними даними.

ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я)

Координує здійснення програм, націлених на вирішення проблем охорони здоров'я і досягнення всіма людьми максимально можливого рівня здоров'я. Веде роботу по таких напрямках, як імунізація, санітарна просвіта і забезпечення основними лікарськими засобами.

ВОІВ (Всесвітня організація інтелектуальної власності)

Заохочує міжнародну охорону інтелектуальної власності і сприяє розвитку співпраці в питаннях, що стосуються авторських прав, товарних знаків, промислових зразків і патентів.

СПС (Світовий поштовий союз)

Встановлює міжнародні норми поштового обслуговування, надає технічну допомогу і сприяє розвитку співпраці в області поштових послуг.

ВТО (Всесвітня туристська організація)

Служить глобальним форумом для вирішення програмних питань, пов'язаних з туризмом, і джерелом практичного досвіду в області туризму.

Група Світового банку

Надає позики і технічну допомогу країнам, що розвиваються, в цілях скорочення масштабів бідності і сприяння стійкому економічному зростанню.

ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації)

Встановлює міжнародні норми, необхідні для забезпечення безпеки, надійності і ефективності повітряного сполучення, й виступає в ролі координатора міжнародної співпраці у всіх сферах пов'язаних з цивільною авіацією.

ІМО (Міжнародна морська організація)

Сприяє вдосконаленню процедур міжнародного морського судноплавства, сприяє підвищенню рівня безпеки морського судноплавства і докладає зусилля в цілях запобігання забрудненню морів із суден.

МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії)

Самостійна міжурядова організація, що діє під егідою Організації Об'єднаних Націй, займається забезпеченням безпечного використання атомної енергії в мирних цілях.

МВФ (Міжнародний валютний фонд)

Сприяє розвитку міжнародної співпраці в кредитно-грошовій сфері і забезпеченню фінансової стабільності і служить постійним форумом для проведення консультацій, надання рекомендацій і допомоги з фінансових питань.

МОП (Міжнародна організація праці)

Розробляє політику і програми, направлені на поліпшення умов праці і підвищення рівня зайнятості, і встановлює міжнародні трудові стандарти, використовувані країнами всього світу.

МСЕ (Міжнародний союз електров'язку)

Сприяє розвитку міжнародної співпраці в цілях вдосконалення всіх видів електров'язку, координує використання радіо- і телевізійних частот, сприяє вживанню заходів по забезпеченню безпеки і проводить дослідження.

МФСР (Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку)

Займається мобілізацією фінансових ресурсів в цілях збільшення виробництва продовольства і поліпшенням стану справ з харчуванням бідних груп населення в країнах, що розвиваються.

ФАО (Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй)

Направляє зусилля на підвищення продуктивності сільського господарства і зміцнення продовольчої безпеки, а також на поліпшення умов життя сільського населення.

ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури)

Сприяє досягненню цілей загальної освіти, розвитку культури, збереженню усесвітньої природної і культурної спадщини, міжнародній науковій співпраці, забезпеченню свободи преси і комунікації.

ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку)

Сприяє промислового розвитку країн, що розвиваються, шляхом надання технічної допомоги і консультативних послуг і підготовки кадрів.

Додаткову інформацію про Організацію Об'єднаних Націй можна отримати в Інформаційному центрі Організації Об'єднаних Націй або Асоціації сприяння Організації Об'єднаних Націй у вашій країні або в Довідковій групі Організації Об'єднаних Націй, UN Public Inquiries Unit (Room Ga-53, United Nations, New York, NY 10017, USA; e-mail: inquiries@un.org). Ви також можете звернутися до інформаційної сторінки ООН в Інтернеті (www.un.org), яка з'єднана з веб-сайтами управлінь, програм і спеціалізованих установ ООН. Докладніша інформація про Організацію Об'єднаних Націй міститься в інших виданнях, таких, як "Основні Факти про Об'єднані Нації" і "Будуючи сталий мир", які можна зотримати у Видавничій службі Організації Об'єднаних Націй (UN Publications, www.un.org/Pubs) в Нью-Йорку (fax: 212-963-3489; e-mail: publications@un.org) и Женеві (41-22-917-2614; e-mail: unipubli@unog.ch).

Організація Об'єднаних Націй прагне зробити світ краще:

- ООН розробила історичну Загальну декларацію прав людини (1948 рік), а також більше 80 конвенцій і договорів, які допомагають захищати і заохочувати окремі права людини.
- Миротворча діяльність ООН є життєво важливим інструментом миру. В даний час близько 67 000 військових і цивільних службовців ООН з 103 країн беруть участь в 16 операціях в різних країнах світу.
- Конвенції ООН з навколишнього середовища дозволили понизити гостроту проблеми кислотних дощів в Європі і Північній Америці, скоротити в світі масштаби забруднення морського середовища і поетапно зменшити викиди газів, які руйнують озоновий шар Землі.
- ООН і її установи, зокрема Світовий банк і Програма розвитку ООН, є основним інструментом сприяння розвитку бідних країн, направляючи туди допомогу об'ємом більше 30 млрд. дол. США на рік.
- За останні шість десятиліть в рамках ООН було розроблено більше нормативно-правових положень в області міжнародного права, ніж за всю попередню історію.
- Завдяки підтримці Глобального альянсу з проблем вакцинації і імунізації – спільної ініціативи ЮНІСЕФ, ВООЗ, Групи Світового банку, приватних фондів, фармацевтичної промисловості і урядів – вдалося врятувати життя більше 670 000 дітей, що народилися в період з 2001 по 2003 рік.
- У 2003 році в рамках СПП була надана продовольча допомога 110 мільйонам чоловік, що є рекордною цифрою в її 40-річній історії.
- Повітряне сполучення у всьому світі стало безпечнішим завдяки нормам і правилам, узгодженим в рамках Міжнародної організації цивільної авіації.
- Заклики ООН дозволили тільки в 2003 році мобілізувати близько 3,4 млрд. дол. США на надання надзвичайної допомоги жертвам воєн і стихійних лих.
- В результаті глобальної кампанії, здійснюваної при координації ВООЗ, ліквідовані захворювання віспию.
- Завдяки глобальній ініціативі з ліквідації поліомієліту, організованій в 1988 році ВООЗ, ЮНІСЕФ, центрами Сполучених Штатів з викорінення і запобігання хворобам і Міжнародним об'єднанням клубів «Ротарі», сьогодні можуть ходити 5 мільйонів чоловік, які інакше були б паралізовані, а частотність захворювання поліомієлітом у всьому світі скоротилася більш ніж на 99 відсотків.
- Витрати системи Організації Об'єднаних Націй на соціально-економічні програми, покликані допомогти найбільш бідним країнам світу з використанням каналів ЮНІСЕФ, СПП, ПРООН і інших установ, складають 7,3 млрд. дол. США в рік. Це менше 0,8 відсотка від військових витрат в світі, які, за оцінками, складають 956 млрд. дол. США.